Het Audiologisch Centrum Twente van Pento in Hengelo test regelmatig de taalontwikkeling van jonge Turkse kinderen. Tot voor kort ontbrak een goede Turkse articulatietest. Klinisch linguïst en logopedist Susanne Voorn spande zich anderhalf jaar in voor een bruikbare en betrouwbare test. Sinds kort heeft ze er een en gebruikt die naar tevredenheid. Van Horen Zeggen koos haar als winnaar van de wedstrijd meertaligheid die stond in het themanummer Meertaligheid van augustus dit jaar.

Susanne Voorn wint wedstrijd meertaligheid

Na anderhalf jaar een goede Turkse articulatietest

Foto: Peter van Veen

Van alle kinderen die jaarlijks door het Spraak- en Taalteam van het Audiologisch Centrum Twente worden onderzocht is bijna een kwart meertalig. Een groot deel hiervan spreekt thuis Turks. "Vroeger richten wij ons met testen meer op de Nederlandse taal. Ik denk dat we lange tijd de neiging hadden vanuit een eentalig denkkader, het Nederlands, naar meertalige kinderen te kijken. De aandacht is echter de laatste jaren verschoven naar alle talen die het kind spreekt en dan vooral de moedertaal." Susanne Voorn legt uit dat op die manier over- of onder-diagnose teruggedrongen kan worden. Sommige jonge kinderen beheersen hun moedertaal goed, maar spreken onvoldoende Nederlands voor hun leeftijd. Zij hoeven geen spraak- of taalstoornis te hebben en kunnen goed scoren op een test in hun moedertaal. Aan de andere kant zijn er jonge meertalige kinderen met een stoornis bij wie er min of meer vanuit gegaan wordt dat dit te wijten is aan een meertalig aanbod. Dit hoeft echter niet.

"Om die twee risico's te ondervangen moet je de moedertaal goed in kaart brengen. Dat is echter makkelijker gezegd dan gedaan. Want hoe ga je een kind onderzoeken in zijn eigen taal? Daarvoor gebruiken wij tolken, maar je hebt ook materialen nodig om een kind goed te testen." Susanne pakt er een boek bij en laat zien hoe ze zich tot voor kort moest behelpen. "Beter iets dan niets in zo'n geval." Ze wijst een plaatje aan van een batterij en merkt op: "Ik zie er zelf eigenlijk geen batterij in." Ze bladert verder: "En kijk dit is een plaatje van herfst. Dat is voor een kind van drie echter een moeilijk begrip. En neem deze boot. Het schijnt een specifiek soort stoomboot te zijn." Ze legt uit dat de plaatjes nogal eens tot verwarring leiden. " Wil je kinderen met spraak- en taalproblemen uitlokken tot praten dan moet je goed materiaal hebben. Ik merkte ook aan reacties van ouders dat sommige woorden niet goed vertaald waren. Dat is erg vervelend."

Susanne Voorn: "Meertaligheid en diagnostiek hebben lange tijd niet veel aandacht gehad. Ik hoop dat anderen deze test ook gaan gebruiken"

Makkelijker gezegd dan gedaan

Susanne besloot op zoek te gaan naar een goede Turkse articulatietest. Navraag bij collega's, logopedisten en andere audiologische centra leerde dat deze er niet was in Nederland. Uiteindelijk sloeg ze de Speech *Guide of Language Acquisition* er op na om te bekijken wat bekend is over Turks articulatieonderzoek. Hierin vond ze een test die wellicht voor haar doel bruikbaar was. Ze verdiepte zich er verder in en besloot de test naar Nederland te halen. Dat bleek makkelijker gezegd dan gedaan. Contacten met Turkse wetenschappers leverden niets op, email werd niet beantwoord en tal van websites gaven veel informatie, maar niet de begeerde articulatietest. "Uiteindelijk heb ik mevrouw Altay-Dusink, de tolk waarvan ik veel gebruik maak, gevraagd of zij voor mij wilde bellen. Zij heeft vervolgens contact gelegd met Pinar Ege, een van de wetenschappers die de test heeft ontwikkeld. Uiteindelijk heeft haar man de test bij een bezoek aan Turkije meegenomen naar Nederland. Ik heb dus veel te danken aan de tolk."

Normering blijft lastig

Susanne is blij met de test en prijst de kwaliteit er van. "We gebruiken hem nu een paar maanden. Het is een hele plezierige test om samen met de tolk te doen. Het materiaal is aantrekkelijk en je krijgt een compleet beeld van de spraakontwikkeling. Alle klanken van de Turkse taal zitten erin." Enthousiast toont ze de afbeeldingen die het kind ziet en de instructies voor de tolk. Naast de bijgeleverde scoreformulieren ontwikkelt Susanne een versie voor de Nederlandse situatie. Hierop kun je de Turkse uitspraak noteren en aantekenen of het kind spontaan het Nederlandse woord gebruikt. Dat gebeurt nogal eens bij kinderen waarbij het Nederlands dominanter wordt. Ik wil weten of ze het woord spontaan noemen of dat wij het initiëren. Ik kan ook noteren hoe het kind het zegt."

Na een uitgebreide uitleg vertelt ze dat de test genormeerd is. "Je kunt de normering echter niet zomaar gebruiken, maar wel om te vergelijken. Stel een kind dat wij testen scoort gemiddeld in vergelijking met een Turkstalig kind uit Turkije, dan is het in ieder geval goed. Een kind dat minder scoort hoeft echter geen probleem te hebben. Je moet dan heel specifiek kijken hoeveel taalaanbod het kind heeft gehad. Maar", vervolgt ze. "bij een meertalige ontwikkeling moet je sowieso heel goed kijken naar het taalaanbod dat het kind gekregen heeft. Iedere situatie is zo specifiek. Op welke leeftijd kreeg het kind welke taal aangeboden? Spreekt een van de ouders Nederlands? Is er televisie in die taal. Zijn er familie en vriendjes die het spreken. Je moet dus een beeld krijgen van hoeveel taalaanbod er is geweest en hiermee beoordeel je vervolgens ook weer de onderzoeksresultaten. Het is lastig om hiervoor een passende normering te ontwikkelen."

Waarom zoveel moeite?

Anderhalf jaar had Susanne nodig om een goede Turkse articulatietest te krijgen. Waarom al die moeite? "Ik wil gewoon heel graag goed onderzoek kunnen doen bij een kind. Want alleen dan kun je de juiste diagnose stellen. Ik vind het interessant om die taalontwikkeling uit te pluizen. Alleen op die manier kun je zo gericht mogelijke handelingsadviezen geven."

Op de vraag waarom niet eerder iemand deze of een soortgelijke test naar Nederland heeft gehaald, kijkt ze wat verbaasd. "Tja, eigenlijk wel een goede vraag. Volgens mij moet je ook wel heel fanatiek zijn om dit te doen, want het is niet zo makkelijk. Het gaat vaak in eigen tijd en je kunt niet, zoals bij een Nederlandse test, een bestelling doen bij een uitgever."

Naast tijd en geld speelt een andere visie op de diagnostiek van meertalige kinderen ook een rol, stelt Susanne. "Meertaligheid en diagnostiek hebben lange tijd niet veel aandacht gehad. Ik hoop dat anderen deze test ook gaan gebruiken. Bovendien", vervolgt ze, "kun je je verslaglegging beter onderbouwen. In een aantal gevallen heb ik gemerkt dat de indicatiestelling voor cluster 2 makkelijker verloopt. Want ook dan wordt de vraag gesteld: gaat het om een NT2-probleem of een taalstoornis."

PETER VAN VEEN

Ankara Artikülasyon Testi

De Ankara Articulatie Test (Ege, Acarlar & Guleryuz, 2004) is een professionele test gebaseerd op de fonologische ontwikkeling van het Turks. De normering is gebaseerd op de Turkse situatie en is niet zonder meer toepasbaar voor kinderen in Nederland, maar de test leent zich goed voor een kwalitatieve analyse. Alle begin-, eind- en intervocalische consonanten worden onderzocht en er staan duidelijke instructies in de testmap voor afname. De test is geschikt voor afname in samenwerking met een tolk.
Susanne Voorn werkt momenteel aan een vertaling van de handleiding
Voor meer informatie over de test: s.voorn@actwente.nl

Wedstrijd Meertaligheid

Afgelopen augustus deed de redactie van Van Horen Zeggen een oproep om innovaties op het terrein van diagnostiek of behandeling van kinderen met een auditief/communicatief beperking op te sturen. Het kon hierbij gaan om zelfgemaakt logopedisch oefenmateriaal, testmateriaal of bijvoorbeeld een uitgewerkt protocol voor de diagnostiek of behandeling van meertaligen.

Susanne Voorn, klinisch linguist-logopedist en werkzaam bij onder andere het Spraak- Taalteam van het Audiologisch Centrum Twente in Hengelo werd gekozen als winnaar. Zij haalde een Turkse articulatietest naar Nederland.